

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

СЕКТОР ЗА КОНТРОЛУ ПОСЛОВАЊА БАНАКА

БАНКАРСКИ СЕКТОР У СРБИЈИ

Извештај за IV тромесечје 2019. године

2020. године

Садржај:

1. ОСНОВНИ ПОДАЦИ О БАНКАРСКОМ СЕКТОРУ СРБИЈЕ.....	3
1.1. Одабрани параметри банкарског сектора Србије.....	3
1.2. Концентрација и конкуренција.....	4
2. ПРОФИТАБИЛНОСТ	6
2.1. Показатељи профитабилности.....	6
2.2. Структура резултата	7
2.3. Оперативни добитак	9
2.4. Оперативни расходи	10
3. АКТИВА БАНКАРСКОГ СЕКТОРА	11
3.1. Ниво и структура	11
3.2. Класификована актива.....	13
3.3. Кредити	14
3.4. Проблематични кредити	18
4. ПАСИВА БАНКАРСКОГ СЕКТОРА	25
4.1. Структура извора средстава.....	25
4.2. Депозити	26
4.3. Укупно кредитно задужење банака.....	28
4.4. Обавезе према иностранству	29
4.5. Субординиране обавезе.....	30
5. ВАНБИЛАНСНЕ СТАВКЕ.....	32
6. ЛИКВИДНОСТ БАНАКА.....	34
7. АДЕКВАТНОСТ КАПИТАЛА.....	36
8. ДЕВИЗНИ РИЗИК	39
9. РЕГУЛАТОРНЕ АКТИВНОСТИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ.....	40

1. ОСНОВНИ ПОДАЦИ О БАНКАРСКОМ СЕКТОРУ СРБИЈЕ

1.1. Одабрани параметри банкарског сектора Србије¹

Банкарски сектор Србије је на крају децембра 2019. године чинило 26 банака, што је непромењен број у односу на крај септембра 2019. године. Организациону мрежу је чинило 1.598 пословних јединица и 23.087 запослених.

Табела 1.1. Преглед одабраних параметара банкарског сектора Србије

(у млрд РСД, у %)

Број банака	Актива		Капитал		Мрежа		Запослени		
	Износ	Учешће	Износ	Учешће	Број посл. јединица ¹⁾	Учешће	Број	Учешће	
Банке у власништву домаћих лица	7	991	24,3%	181	25,6%	558	34,9%	6.666	28,9%
Државне	4	686	16,8%	109	15,4%	445	27,8%	5.219	22,6%
Приватне	3	305	7,5%	72	10,2%	113	7,1%	1.447	6,3%
Банке у власништву страних лица	19	3.093	75,7%	525	74,4%	1.040	65,1%	16.421	71,1%
Италија	2	1.094	26,8%	186	26,3%	235	14,7%	4.385	19,0%
Аустрија	2	550	13,5%	90	12,7%	186	11,6%	2.749	11,9%
Француска	1	119	2,9%	12	1,8%	82	5,1%	933	4,0%
Мађарска	2	551	13,5%	82	11,6%	239	15,0%	3.284	14,2%
Остали	12	779	19,1%	155	22,0%	298	18,6%	5.070	22,0%
Укупно банкарски сектор	26	4.084	100,0%	706	100,0%	1.598	100,0%	23.087	100,0%

¹⁾ Пословне јединице обухватају све облике делова пословне мреже: централе, филијале, експозитуре, шалтери и друге пословне јединице.

Извор: Народна банка Србије.

У четвртог тромесечју 2019. године смањен је број запослених и број пословних јединица у банкарском сектору Србије. На крају четвртог тромесечја банкарски сектор је запошљавало 85 лица мање у односу на крај трећег тромесечја 2019. године, што је последица истовременог повећања броја запослених код 13 банака за укупно 85 запослених и смањења броја запослених код 9 банака за укупно 170 запослених. У оквиру пословне мреже, број пословних јединица смањен је код четири банке за 12 пословних јединица и повећан код три банке за пет пословних јединица, односно нето смањен за 7 пословних јединица током тромесечја.

¹ Сви подаци у извештају дати су на основу извештаја које су банке дужне да достављају Народној банци Србије, а које нису ревидирали екстерни ревизори, нити је њихова исправност била предмет непосредне контроле Народне банке Србије.

Укупна нето билансна актива банкарског сектора Србије на крају децембра 2019. износила је 4.084,1 милијарду динара (за 2,6% више него на крају септембра 2019), а укупан билансни капитал 705,7 милијарди динара (за 1,3% више него на крају септембра 2019).

Банке у већинском власништву домаћих лица (приватних лица и Републике Србије) у посматраном тромесечју повећале су тржишни удео у укупној билансној суми банкарског сектора (са 23,4% на 24,3%), као и учешће у укупном капиталу банкарског сектора (са 24,5% на 25,6%). Последично, учешће банака у већинском власништву страних лица незнатно је смањено са 76,6% на 75,7% у односу на билансну суму, односно са 75,5% на 74,4% у односу на капитал.

Доминантно учешће у банкарском сектору Србије имају банке пореклом из Италије, Мађарске и Аустрије (укупно шест банака) са уделом у укупној билансној суми од 53,7%.

1.2. Концентрација и конкуренција

Банкарско тржиште Србије одликује задовољавајући степен конкуренције и ниска концентрација активности. Вредност Херфиндал-Хиршмановог² индекса указује на одсуство концентрације у свим посматраним категоријама.

Табела 1.2.1. Показатељи концентрације и конкуренције

(учешће %)

	Првих 5 банака	Првих 10 банака	НН1 ¹⁾
Актив а	53,4	79,7	800
Кредити (укупни)	52,0	78,8	789
Кредити становништву	53,3	83,0	838
Кредити привредним друштвима	54,5	83,2	840
Депозити (укупни)	54,9	81,2	840
Депозити становништва	58,5	82,9	968
Приходи (укупни)	54,7	80,5	818
Приходи од камата	50,8	78,1	755
Приходи од накнада	58,8	82,3	930

¹⁾ Херфиндал-Хиршман индекс концентрације.

Извор: Народна банка Србије.

Дужи временски период највише вредности Херфиндал-Хиршмановог индекса забележене су код депозита становништва и прихода од накнада, док је најнижа вредност забележена код прихода од камата и укупних кредита.

²⁾ Херфиндал-Хиршманов индекс концентрације израчунава се као сума квадрираних учешћа појединачних банака у укупној категорији која се посматра (актива, кредити, депозити итд.). Вредност показатеља до 1.000 указује на одсуство концентрације, вредност између 1.000 и 1.800 на постојање умерене концентрације, а вредност изнад 1.800 на постојање изражене концентрације.

Ако се пет највећих банака посматра у односу на билансну суму, бруто кредите и депозите, евидентно је да оне чине више од половине банкарског сектора Србије у наведеним сегментима, с обзиром на то да са 53,4% учествују у нето билансној активи, са 52,0% у бруто кредитима и са 54,9% у депозитима.

Посматрано на крају четвртог тромесечја 2019. године, према висини билансне суме, редослед пет највећих банака остао је исти као у претходном тромесечју и истом периоду претходне године.

Табела 1.2.2. Ранг листа десет највећих банака према критеријуму билансне aktive (у млрд РСД, у %)

	31. 12. 2018.			30. 09. 2018.			31. 12. 2019.			Δ Г	Δ Т
	Износ	Учешће	Ранг	Износ	Учешће	Ранг	Износ	Учешће	Ранг		
Banca Intesa A.D.- Beograd	571	15,1%	1	633	15,9%	1	653	16,0%	1	—	—
Unicredit Bank Srbija A.D.- Beograd	437	11,6%	2	458	11,5%	2	442	10,8%	2	—	—
Komercijalna banka A.D.- Beograd	401	10,6%	3	420	10,5%	3	432	10,6%	3	—	—
OTP Banka Srbija a.d. Beograd*	316	8,4%	4	331	8,3%	4	336	8,2%	4	—	—
Raiffeisen Banka A.D.- Beograd	292	7,7%	5	314	7,9%	5	319	7,8%	5	—	—
Erste Bank A.D.- Novi Sad	203	5,4%	8	228	5,7%	6	231	5,7%	6	↑	—
Banka Poštanska štedionica A.D.- Beograd	220	5,8%	6	203	5,1%	9	228	5,6%	7	↓	↑
Agroindustrijsko komercijalna banka AIK banka akcionarsko društvo, Beograd	207	5,5%	7	208	5,2%	8	224	5,5%	8	↓	—
Vojvodanska banka a.d. Novi Sad	88	2,3%	15	214	5,4%	7	215	5,3%	9	↑	↓
Eurobank A.D.- Beograd	170	4,5%	9	175	4,4%	10	177	4,3%	10	↓	—

Извор: Народна банка Србије.

*бивша Societe Generale banka Srbija A.D.- Beograd

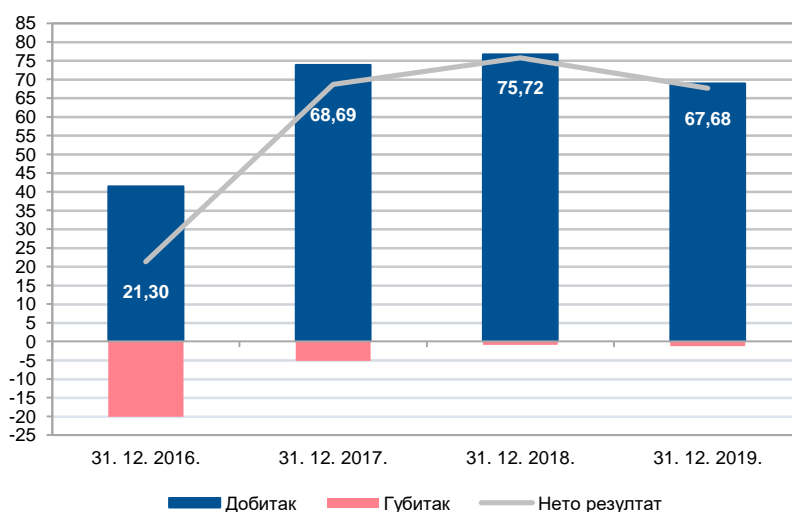
Према висини билансне суме, водећа банка у Србији и даље је *Banca Intesa ad Beograd*, уз повећање тржишног учешћа (за 0,1 процентни поен) у односу на претходно тромесечје, као и у односу на исти период претходне године (за 0,9 процентних поена). Поред *Banca Intesa ad Beograd*, тржишно учешће изнад 10% на дан 31. децембар 2019. забележиле су *Unicredit Bank Srbija ad Beograd* (10,8%) и *Komercijalna banka ad Beograd* (10,6%).

2. ПРОФИТАБИЛНОСТ

2.1. Показатељи профитабилности

Банкарски сектор је у 2019. години остварио нето добитак пре опорезивања у висини од 67,7 милијарди динара, што је за 10,6% мање од резултата оствареног на крају претходне године.

Графикон 2.1.1. **Резултат пре опорезивања**
(у млрд RSD)

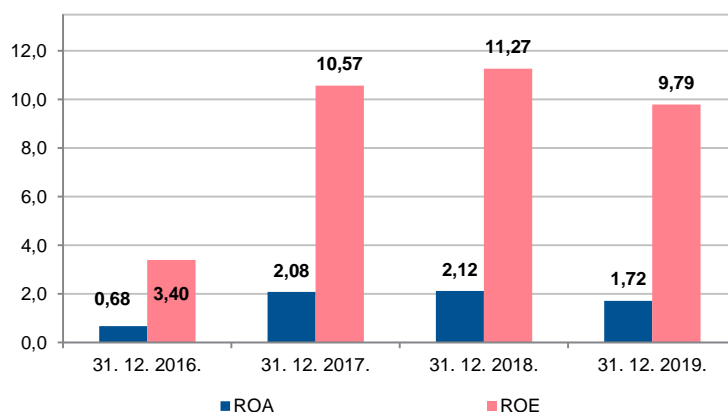

Извор: Народна банка Србије.

Структура оствареног нето добитка је следећа: добитак у укупном износу од 68,9 милијарди динара оствариле су 22 банке, док су четири банке (чије збирно тржишно учешће износи 1,3%) оствариле негативан финансијски резултат у укупном износу од 1,2 милијарде динара. Позиције добитка и губитка на нивоу банкарског сектора нешто су концентрисаније од билансне суме, тако да 84,5% укупног добитка сектора опредељује седам банака с највећим нето добитком, а готово 60% укупног губитка сектора опредељују две банке с највећим нето губитком.

Очувана профитабилност банкарског сектора на крају 2019. године имала је за резултат следеће показатеље профитабилности: принос на активу (ROA) од 1,72% (2,12% на крају 2018), и принос на капитал (ROE) од 9,79% (11,27% на крају 2018).

Графикон 2.1.2. Показатељи профитабилности банкарског сектора (у %)

Извор: Народна банка Србије.

2.2. Структура резултата

У условима пораста кредитне активности, упркос тренду пада просечних каматних стопа, уз уобичајену ослоњеност домаћих банака на традиционалне кредитно-депозитне пословне моделе, главни покретачи пораста нето добитка били су нето приходи од камата и накнада.

Остварени нето добитак по основу камата на крају 2019. године износи 128,8 милијарди динара, што је за 1,4% више од добитка оствареног у току 2018. године. Наведено повећање је последица раста прихода од камата за 3,7 милијарди динара и расхода по основу камата (за 1,9 милијарди динара). На крају децембра 2019. године, структуру прихода од камата на нивоу банкарског сектора чине: приходи од камата по основу кредита са 79,7%, приходи од камата по основу хартија од вредности са 15,8% и приходи од камата по основу депозита са 1,9%. На страни расхода по основу камата, најзначајније је учешће камата по основу депозита са 76,1%, следе кредити са 16,6% и хартије од вредности са 2,7%.

Нето приходи по основу накнада и провизија у посматраном тромесечју порасли су за 4,2%, односно за 1,7 милијарди динара у односу на 31. децембар 2018. године, услед повећања прихода по основу накнада и провизија за 2,1 милијарде динара док су расходи по истом основу незнатно повећани (0,4 милијарде динара). У оквиру категорије прихода од накнада и провизија најзначајнији су приходи по основу: обављања платног промета (31,7%), платних картица (20,7%) и депозита (14,8%), док на страни расхода преовлађују расходи по основу платних картица (са учешћем од 45,6%) и расходи по основу обављања платног промета (са учешћем од 12,6%).

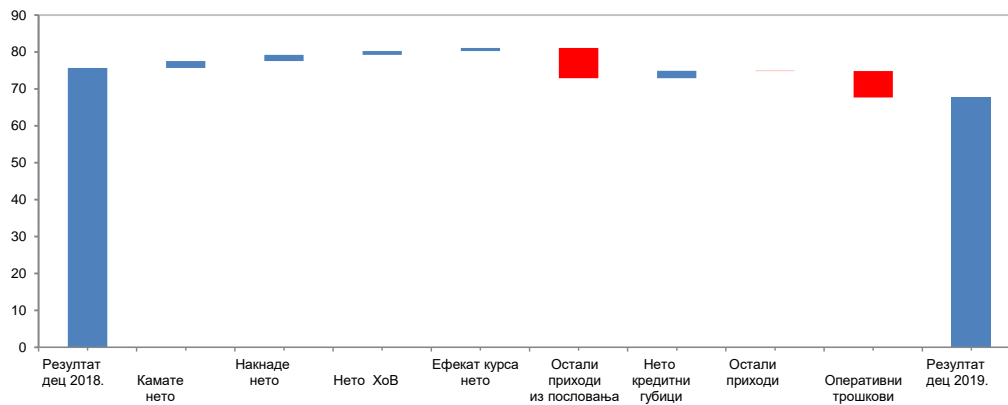
Табела 2.2. Промене кључних елемената профитабилности банака

(у млн РСД)

	Резултат	Камате нето	Накнаде нето	Кредитни губици нето	Ефекат курса
31. 12. 2019.	67.684	128.785	42.084	-7.057	8.830
31. 12. 2018.	75.716	126.960	40.375	-9.082	7.988
Промена:	-11%	1%	4%	-22%	11%
	↓	↑	↑	↓	↑

Извор: Народна банка Србије.

Нето губици по основу обезвређења финансијских средстава која се не вреднују по фер вредности кроз биланс успеха смањени су у 2019. години и износили су 7,1 милијарду динара (у 2018. години су износили 9,1 милијарду динара).

Графикон 2.2. Структура резултата
(у млрд RSD)

Извор: Народна банка Србије.

Смањењу нето губитака по наведеном основу је у највећој мери допринела чињеница да су банке повећале нето приходе по основу наплате претходно отписаних потраживања на 2,6 милијарди динара, док су у 2018. години нето приходи по овом основу били 1,1 милијарду динара. Нето приходи су остварени и по основу укидања резервисања за ванбилансне позиције и то у износу од 0,7 милијарди динара (у 2018. години су по истом основу забележени нето расходи у износу од 0,2 милијарде динара). По основу индиректних отписа финансијских средстава која се вреднују по амортизованој вредности забележени су нето расходи у износу од 10,5 милијарди динара (нето расходи по овом основу у 2018. години износили су 10,0 милијарди динара).

На крају 2019. године, нето добитак по основу хартија од вредности повећан је у односу на прошлогодишњи ниво за 1,0 милијарду динара и износи 3,5 милијарди динара.

Нето ефекат промене курса динара на резултат банкарског сектора Србије на крају 2019. године био је позитиван с обзиром на то да је остварен нето приход од курсних разлика и ефеката уговорене валутне клаузуле од 8,8 милијарди динара. Курсне разлике по основу девизних потраживања и обавеза имале су за последицу нето приход банкарског сектора у износу од 15,0 милијарди динара док је по основу курсних разлика везаних за потраживања и обавезе са уговореном девизном клаузулом остварен нето расход у износу од 6,2 милијарди динара.

Остали приходи из пословања су у току 2019. године смањени за 8,2 милијарди динара у односу на 2018. годину, највише услед губитака по основу престанка признавања финансијских инструмената који се вреднују по амортизованој вредности.

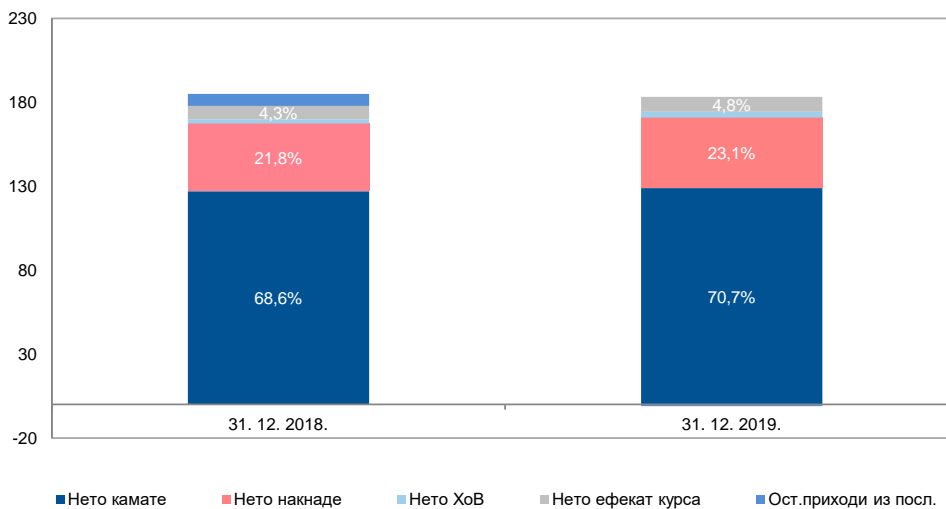
2.3. Оперативни добитак

Укупан нето оперативни добитак банкарског сектора у току 2019. године износио је 182,1 милијарда динара, што је за 1,5% мање од оперативног добитка оствареног у истом периоду 2018. године.

То смањење је последица превасходно примене Закона о конверзији стамбених кредита индексираних у швајцарским францима.

Ефекат конверзије стамбених кредита индексираних у швајцарским францима у стамбене кредите индексиране у еврима забележен је код петнаест банака. Преко 50% нето ефекта конверзије односи се на четири банке.

Графикон 2.3. Структура оперативног добитка
(у млрд RSD, у %)

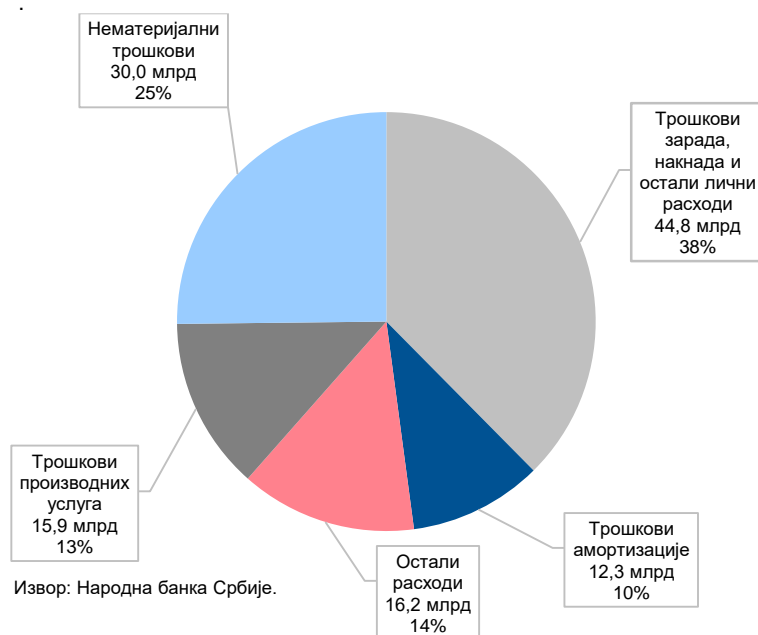

Извор: Народна банка Србије.

2.4. Оперативни расходи

Оперативни расходи банкарског сектора Србије у току 2019. године износили су 119,2 милијарде динара и већи су за 6,4% него у току 2018. године. У оквиру категорије оперативних расхода повећање је евидентирано код свих категорија, док је најизраженије код трошкова амортизације (за 73,3%) који чине 10,3% оперативних расхода. „Остали расходи” су се повећали за 2,1% у односу на исти период 2018. године (ова категорија чини 52,1% оперативних расхода), док су трошкови који се односе на зараде, накнаде зарада и остале расходе у вези са запосленима повећани за 1,5% и чине 37,6% укупних оперативних расхода.

Графикон 2.4. Структура оперативних расхода
31. децембар 2019.

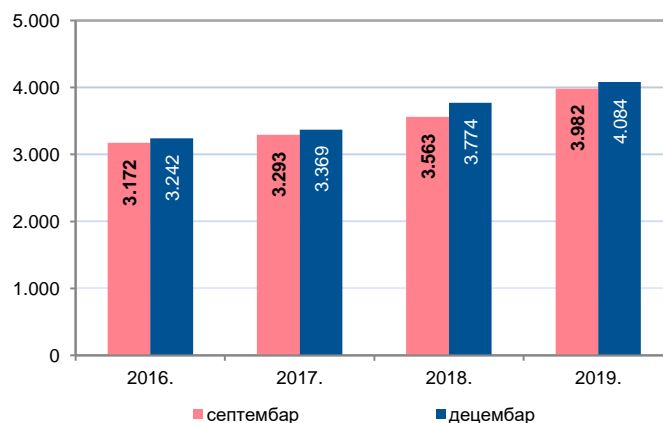

3. АКТИВА БАНКАРСКОГ СЕКТОРА

3.1. Ниво и структура

Укупна нето билансна актива банкарског сектора Србије на крају децембра 2019. године износила је 4.084,1 милијарду динара, што је раст за 102,2 милијарде динара (2,6%) у односу на септембар 2019. године.

Графикон 3.1.1. Укупна нето актива банкарског сектора
(у млрд RSD)

Извор: Народна банка Србије.

Табела 3.1. Промена кључних позиција aktive банкарског сектора

(у млн РСД, у %)

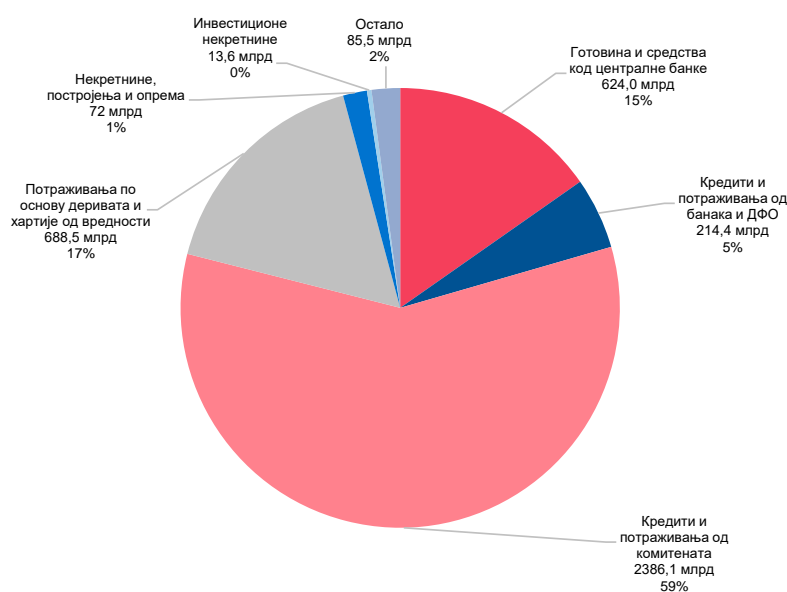
	износ	Промена у односу на претходне периоде			
		номинална		релативна	
		31. 12. 2019.	30. 09. 2019.	31. 12. 2018.	30. 09. 2019.
Готовина и средства код централне банке	623,951	35,615	27,129	6.1%	4.5%
Кредити и потраживања	2,600,464	60,591	231,384	2.4%	9.8%
од банака и ДФО	214,345	-22,747	6,300	-9.6%	3.0%
од комитената	2,386,118	83,337	225,084	3.6%	10.4%
Потраживања по основу деривата и хартије од вредности ¹⁾	688,462	13,519	22,995	2.0%	3.5%
Некретнине, постројења и опрема	72,089	570	20,570	0.8%	39.9%
Инвестиционе некретнине	13,624	-48	-23	-0.4%	-0.2%
Остало	85,546	-8,093	7,983	-8.6%	10.3%
Укупна билансна сума	4,084,136	102,153	310,038	2.6%	8.2%

¹⁾ До 2018. године овим су биле обухваћене следећа финансијска средства у билансу: по фер вредности кроз биланс успеха намењена трговању, расположива за продају, која се држе до доспећа и која се иницијално признају по фер вредности кроз биланс успеха.

Извор: Народна банка Србије.

Доминантан удео у нето активи банкарског сектора има категорија Кредити и потраживања (банката и осталим комитентима) са 63,6% (услед окренутости банака ка традиционалним моделима банкарског пословања), готово непромењено у поређењу са крајем претходног тромесечја (63,8%). Такође, значајно је учешће категорије Хартије од вредности (16,8%) и Готовина и средства код централне банке (15,3%). Пласмани банака у хартије од вредности и даље се највећим делом односе на пласмане у државне хартије од вредности, чији је емитент Република Србија, што опредељује висок ниво сигурности овог сегмента улагања банкарског сектора.

Графикон 3.1.2. Структура aktive банкарског сектора
31. децембар 2019.

Извор: Народна банка Србије.

Табела 3.2. Промена кључних позиција билансне aktive и ванбилансних ставки банкарског сектора
(у млн РСД, у %)

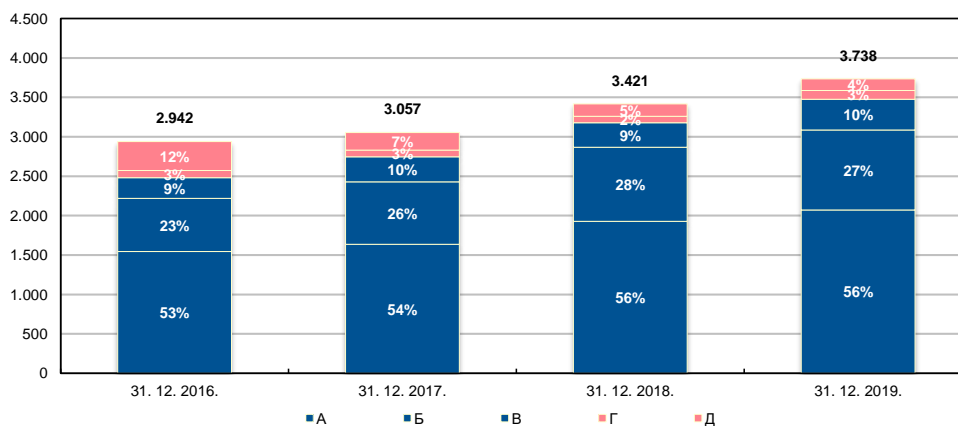
	износ	Промена у односу на претходне периоде			
		номинална		релативна	
		31. 12. 2019.	30. 09. 2019.	31. 12. 2018.	30. 09. 2019.
Билансна актива која се класификује	2.675.506	46.548	175.236	1,8%	7,0%
Краткорочни кредити	352.755	9.202	6.803	2,7%	2,0%
Дугорочни кредити	2.048.918	71.127	199.131	3,6%	10,8%
Доспела потраживања	60.676	-8.418	-16.475	-12,2%	-21,4%
Депозити код банака	82.062	-4.366	-30.188	-5,1%	-26,9%
Ванбилансне ставке које се класификује	1.062.362	48.809	141.922	4,8%	15,4%
Плативе гаранције	117.827	893	3.997	0,8%	3,5%
Чинидбене гаранције	259.772	22.428	42.145	9,4%	19,4%
Неискоришћене преузете обавезе	627.791	22.779	79.237	3,8%	14,4%

Извор: Народна банка Србије.

3.2. Класификована актива

Укупна класификована (билансна и ванбилансна) актива на крају децембра 2019. године износила је 3.737,9 милијарди динара и већа је за 95,4 милијарде динара (за 2,6%) у односу на крај претходног тромесечја. Билансна актива која подлеже класификацији повећана је за 46,5 милијарди динара, док су ванбилансне ставке које се класификују повећане за 48,8 милијарди динара. У оквиру структуре билансних ставки које се класификују, најзначајније промене су забележиле категорија дугорочних и краткорочних кредита, које су се повећале за 71,1 милијарду динара и 9,2 милијарде динара, респективно. У оквиру ванбилансних ставки, највеће апсолутно повећање је евидентирано код ставки Неискоришћене преузете обавезе (за 22,8 милијарди динара). Дугорочни кредити у билансној активи и неискоришћене преузете обавезе и даље остају најзначајније ставке које подлежу класификацији (учешће од 76,6% и 59,1% у укупним класификованим билансним, односно ванбилансним ставкама).

Графикон 3.2. Укупна класификована актива
(у млрд RSD, у %)

Извор: Народна банка Србије.

Најзначајнија промена у структури класификације билансне aktive у односу на претходно тромесечје је повећање билансних ставки из категорије А и В за 30,9 милијарди динара и 15,2 милијарде динара респективно, и то превасходно у делу дугорочних кредита. „Најлошија” категорија Д смањена је за 18,2 милијарде динара. Последишно, смањено је учешће две најлошије категорије за 0,3 процентна поена, тако да учешће „лоше active” у укупној класификованој билансној активи износи 8,1%.

Повећање укупних ванбилансних ставки које се класификују је забележено у категоријама Б и В за 22,6 милијарди динара и 17,2 милијарде динара респективно. Повећање учешћа ванбилансне „лоше активе” у укупно класификованим ванбилансним ставкама са 3,6% на 4,0% је првенствено због раста категорије Г.

Табела 3.2. Промена кључних позиција билансне активе и ванбилансних ставки банкарског сектора (у млн РСД, у %)

	износ	Промена у односу на претходне периоде			
		номинална		релативна	
		31. 12. 2019.	30. 09. 2019.	31. 12. 2018.	30. 09. 2019.
Билансна актива која се класификује	2.675.506	46.548	175.236	1,8%	7,0%
Краткорочни кредити	352.755	9.202	6.803	2,7%	2,0%
Дугорочни кредити	2.048.918	71.127	199.131	3,6%	10,8%
Доспела потраживања	60.676	-8.418	-16.475	-12,2%	-21,4%
Депозити код банака	82.062	-4.366	-30.188	-5,1%	-26,9%
Ванбилансне ставке које се класификује	1.062.362	48.809	141.922	4,8%	15,4%
Плативе гаранције	117.827	893	3.997	0,8%	3,5%
Чинидбене гаранције	259.772	22.428	42.145	9,4%	19,4%
Неискоришћене преузете обавезе	627.791	22.779	79.237	3,8%	14,4%

Извор: Народна банка Србије.

Уступљена потраживања у четвртном тромесечју 2019. године износила су 6,4 милијарде динара, што је за 4,8 милијарди динара мање него у трећем тромесечју 2019. године, али је за 2,2 милијарде динара веће него у истом периоду претходне године (у четвртном тромесечју 2018. године уступљена су потраживања у износу од 4,2 милијарде динара). Свих 6,4 милијарде динара потраживања у четвртном тромесечју 2019. године пренето је лицима ван банкарског сектора.

3.3. Кредити³

Током четвртог тромесечја 2019. године, бруто кредити банкарског сектора Србије у номиналном износу повећали су се за 66,9 милијарди динара и износили су 2.456,9 милијарди динара, што представља тромесечни раст од 2,9%.

³ У складу са Упутством о обавези и начину прикупљања, обраде и достављања података о стању и структури пласмана, потраживања и обавеза банака, кредити обухватају следеће кредитне у динарима и у страном валути: опозиви, по трансакционим рачунима, преконоћни (*overnight*), потрошачки, за ликвидности и обртно средства, извозни, инвестициони, стамбени, готовински, за плаћање увоза робе и услуга из иностранства, за куповину непокретности у земљи физичком лицу и остали кредити.

Табела 3.3. Промена нивоа бруто кредита

(у млн РСД, у %)

	износ 31. 12. 2019.	Промена у односу на претходне периоде			
		номинална		релативна	
		30. 09. 2019.	31. 12. 2018.	30. 09. 2019.	31. 12. 2018.
Сектор финансија и осигурања	26.162	2.151	-1.244	9,0%	-4,5%
Јавни нефинансијски сектор	115.174	10.532	17.192	10,1%	17,5%
Привредна друштва	1.109.941	34.721	92.134	2,8%	9,1%
Сектор опште државе	39.220	4.102	14.568	11,7%	59,1%
Становништво	988.267	27.932	86.067	2,9%	9,5%
Страна лица и стране банке	38.162	-7.177	-20.544	-15,8%	-35,0%
Остали сектори	139.958	-2.357	1.549	-1,7%	1,1%
Укупни кредити	2.456.884	69.904	189.722	2,9%	8,4%

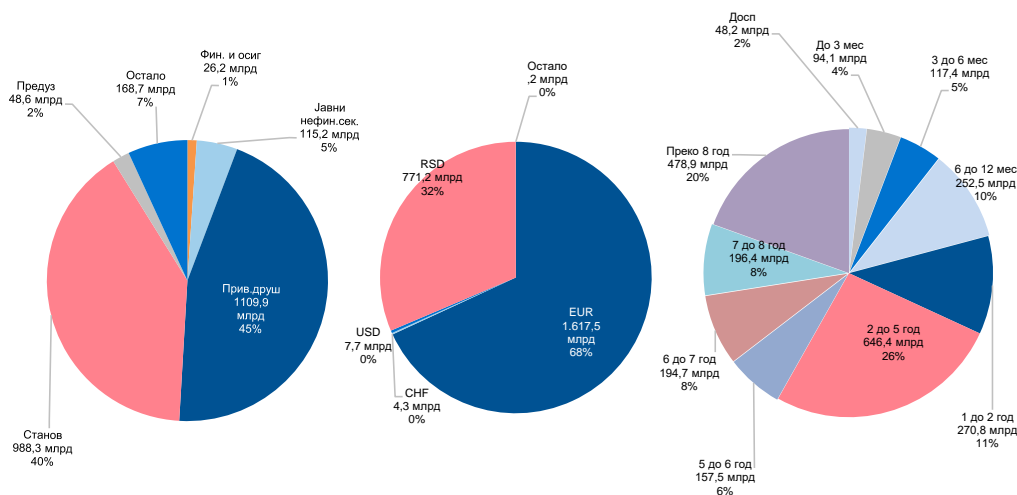
Извор: Народна банка Србије.

Повећање кредитне активности на бруто нивоу најизраженије је у сектору привредних друштава и становништва за 34,7 милијарди динара (2,8%) и за 27,9 милијарди динара (2,9%) респективно, више у односу на крају претходног тромесечја. Кредитна активност према сектору привредних друштава повећана је у највећој мери у делу инвестиционих кредита. И овог тромесечја, повећање кредита датих становништву највећим делом је последица повећања готовинских кредита (првенствено динарских), који бележе највеће учешће у укупним кредитима становништву од 49,1%, уз стопу раста од 6,0% у четвртном тромесечју 2019. године. Стамбени кредити (највећим делом индексирани девизном клаузулом) забележили су повећање од 11,6 милијарди динара и стопу раста 3,0% (са учешћем од 40,5% укупних кредита датих становништву). Номинално смањење кредитне активности на бруто нивоу забележено је у сектору страних лица и у сектору других правних лица.

Валутна структура кредита банкарског сектора Србије и даље је претежно девизно индексирана. На крају четвртог тромесечја 2019. године, удео девизних и девизно индексираних кредита износио је 68,6%. Доминантна валута индексације кредита у банкама у Србији јесте евро, са уделом од 68,1% у укупним кредитима (односно 99,3% у укупним бруто девизним и девизно индексираним кредитима). Следе кредити у америчким доларима са уделом од 0,3% (0,5% укупних бруто девизних и девизно индексираних кредита) и швајцарским францима, са уделом од 0,2% (0,3% укупних бруто девизних и девизно индексираних кредита), при номиналном смањењу бруто кредита у америчким доларима и швајцарским францима у односу на септембар 2019. године за 20,4% и 13,2%, респективно.

На крају четвртог тромесечја 2019. године, на динарски портфолио односило се 31,4% укупних бруто кредита и посматрано по секторима највеће учешће динарских кредита је код становништва (57,9%), а најмање, изузев страних лица (0,9%) код сектора опште државе (8,4%). Посматрано по врсти кредита, највеће учешће динарских кредита је код готовинских (99,4%) и потрошачких кредита (41,3%) а најмање код инвестиционих кредита (9,0%) и стамбених (0,3%). И поред настављеног тренда раста готовинских кредита у динарима, на крају децембра 2019. године готовински кредити учествовали су у укупним кредитима са 19,7% (септембар 2019. године: 19,2%).

Графикон 3.3. Структура бруто кредита банкарског сектора
(у млрд RSD)
(31.децембар 2019.)

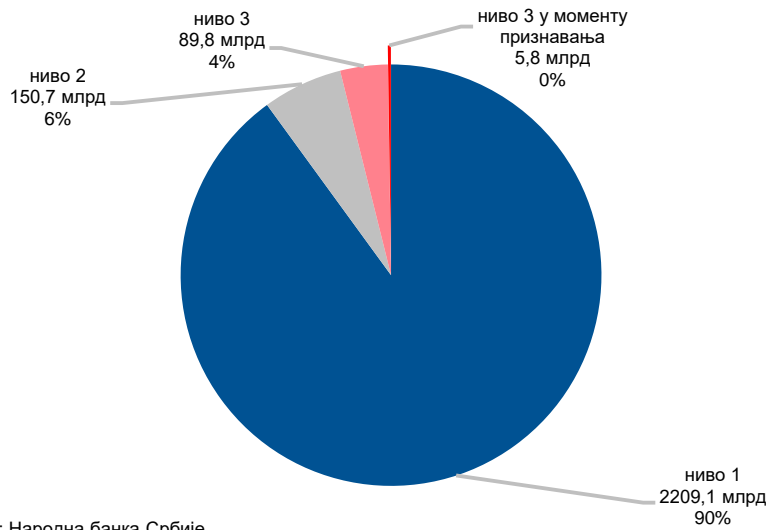

Извор: Народна банка Србије.

Посматрано по преосталој рочности, структура бруто кредита није знатније промењена: удео дугорочних бруто кредита је повећан (78,1% септембра, 79,1% децембра), док остале категорије бележе смањење. Удео краткорочних кредита је смањен (са 18,6% на 18,0%), као и удео кредита по виђењу (са 1,0% на 0,9%) и доспелих кредита (са 2,3% на 2,0%).

Од почетка примене МСФИ 9 – Финансијски инструменти почев од 1. јануара 2018. године, Народна банка Србије прати ефекте овог стандарда у области класификације, вредновања и начина обрачуна обезвређења финансијских инструмената. Према подацима за четврто тромесечје 2019. године, у структури бруто кредита преовлађујуће учешће имају кредити класификовани у ниво 1 (89,9%), док је знатно нижи удео забележен код кредита класификованих у нивое 2 и 3 (6,1%, односно, 3,7%).

Графикон 3.3.1. Структура бруто кредита по нивоима обезвређења
(31.децембар 2019.)

3.4. Проблематични кредити

Праћење нивоа и тренда проблематичних кредита (*NPL*) од велике је важности за препознавање могућих проблема у наплати потраживања и праћење кредитног ризика, будући да ови кредити и с њима повезани показатељи представљају показатеље погоршања квалитета кредитног портфолија банкарског сектора. Такође, додатна анализа *NPL* у односу на извршене исправке њихове вредности, регулаторна резервисања и капитал даје увид у могућности банкарског сектора да апсорбује губитке који настају као последица *NPL*.

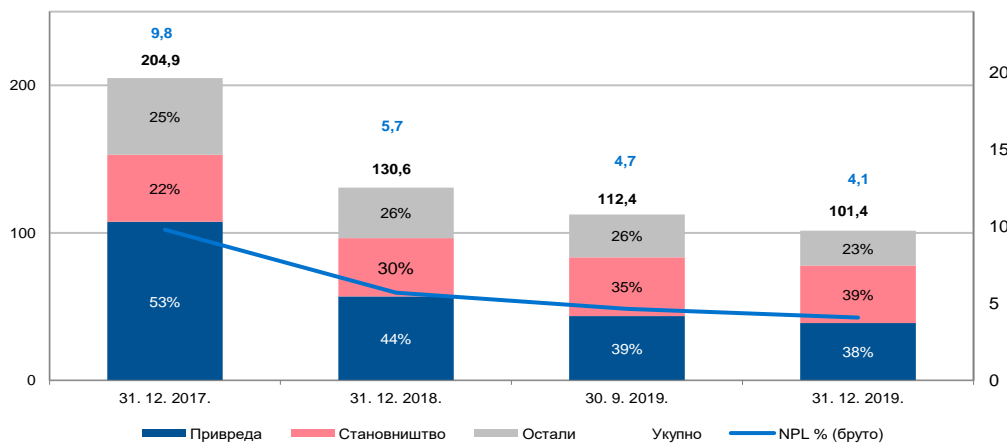
У складу с методологијом коју примењује Народна банка Србије, под *NPL* се подразумева стање укупног преосталог дуга сваког појединачног кредита (укључујући и износ доцње):

- по основу кога дужник касни са отплатом главнице или камате 90 и више дана од иницијалног рока доспећа;
- по коме је камата у висини тромесечног износа (и виша) приписана дугу, капитализована, рефинансирана или је њено плаћање одложено;
- по основу ког дужник касни мање од 90 дана, али је банка проценила да је способност дужника да отплати дуг погоршана и да је отплата дуга у пуном износу доведена у питање.

Бруто проблематични кредити (*NPL*)

Укупни бруто *NPL* банкарског сектора су током четвртог тромесечја 2019. године смањени за 11,0 милијарди динара и на крају децембра износили су 101,4 милијарде динара.

Графикон 3.4.1. Бруто проблематични кредити (*NPL*)
(у млрд RSD)

Извор: Народна банка Србије.

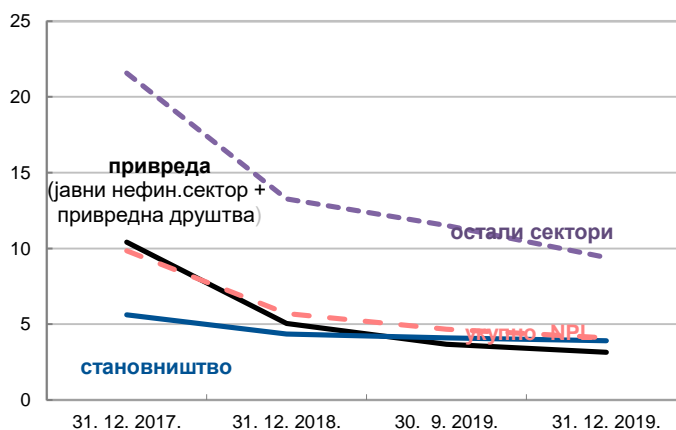
Смањење бруто *NPL*⁴ током овог тромесечја по основу уступања износило је 1,7 милијарди динара, по основу наплате 10,3 милијарде динара, док је по основу отписа смањено за додатних 9,9 милијарди динара. Нови бруто *NPL* банкарског сектора током четвртог тромесечја 2019. године износили су 11,8 милијарди динара.

Пад бруто *NPL* за 9,7%, уз раст укупних кредита за 3,0% условио је даљи пад показатеља учешћа *NPL* у укупним бруто кредитима, за 0,58 процентних поена у односу на крај претходног тромесечја, на ниво од 4,09%, што је њихов нови историјски минимум од прописивања једнообразне дефиниције и обавезе извештавања 2008. године.

Након пада за 4,4 милијарде динара и даље значајни сегмент укупног бруто *NPL* долази из сектора привредних друштава (на крају децембра 2019: 37,1 милијарда динара). Поред тога, *NPL* сектора *Привредна друштва у стечају и друга правна лица у стечају* износили су 15,9 милијарди динара.

Код сектора становништва, бруто *NPL* износи 39,0 милијарда динара, што чини 38,5% укупних бруто *NPL*.

Графикон 3.4.2 Бруто *NPL* показатељ кључних сектора (у %)

Извор: Народна банка Србије.

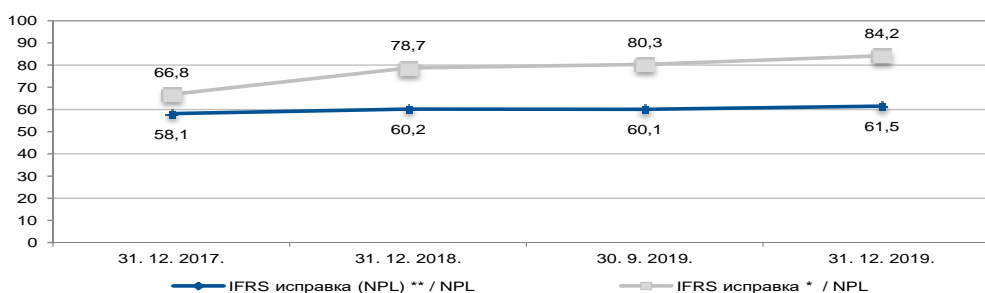
Покриће проблематичних кредита

⁴Обрачунато на основу података из извештаја *NPL* 3 које банке достављају Народној банци Србије.

На крају четвртог тромесечја 2019. године, покриће укупних бруто *NPL* припадајућом исправком вредности, упркос високом износу отписа, одржано је на релативно високом нивоу од 61,5%.

Одлуком о изменама и допунама Одлуке о класификацији билансне активе и ванбилансних ставки банке, између осталог, укинута је обавеза банака да обрачунава резерву за процењене губитке који могу настати по основу билансне активе и ванбилансних ставки.

Графикон 3.4.3. **Покриће проблематичних кредита**
(у %)

* Обрачуната резерва за процењене губитке по билансним потраживањима (тзв. Loan loss reserve);
** Исправка вредности проблематичних кредита;

Извор: Народна банка Србије.

Проблематични кредити привредних друштава

Бруто *NPL* привредних друштава на крају четвртог тромесечја 2019. године износили су 37,1 милијарду динара и мањи су за 4,4 милијарде динара (за 10,6%) него на крају претходног тромесечја, претежно услед наплате (3,4 милијарде динара), отписа (1,1 милијарда динара) и уступања (1,1 милијарда динара)⁵.

Табела 3.4.1. **Промене нивоа бруто проблематичних кредита привредних друштава по кључним привредним гранама**

(у млн РСД, у %)

	износ	Промена у односу на претходне периоде			
		номинална		релативна	
		30. 09. 2019.	31. 12. 2018.	30. 09. 2019.	31. 12. 2018.
Пољопривреда	1.403	257	-484	22,4%	-25,7%
Прерађивачка индустрија	15.085	-415	-4.416	-2,7%	-22,6%
Грађевинарство	4.471	-2.382	-5.302	-34,8%	-54,3%
Трговина	6.444	-2.436	-3.141	-27,4%	-32,8%
Саобраћај, хотели/ресторани, комуник.	3.438	587	268	20,6%	8,5%
Пословање некретнинама	6.178	2	-2.967	0,0%	-32,4%

Извор: Народна банка Србије.

⁵ Обрачунато на основу података из извештаја *NPL 3* које банке достављају Народној банци Србије.

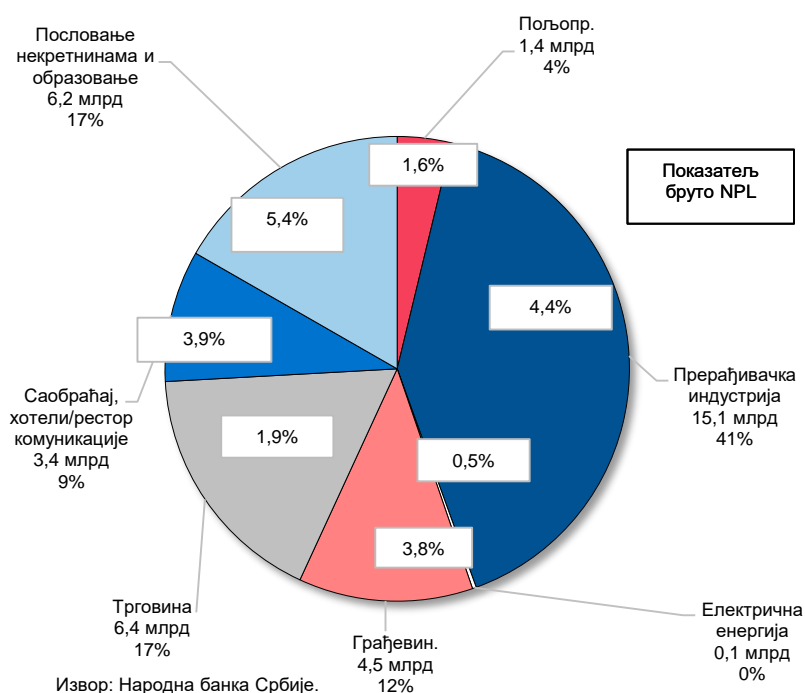
Посматрано по привредним гранама, у укупним *NPL* привредних друштава и даље највећи удео имају прерађивачка индустрија (удео од 40,6%, уз бруто *NPL* показатељ од 4,4%), трговина (удео од 17,4%, уз бруто *NPL* показатељ од 1,9%), грађевинарство (удео од 12,0%, уз бруто *NPL* показатељ од 3,8%) и пословање некретнинама (удео од 16,6%, уз бруто *NPL* показатељ од 5,4%). Овог тромесечја код већине грана приметно је смањење *NPL* показатеља. Најзначајније смањење је код грађевинарства (за 2,3 процентна поена).

Табела 3.4.2. Показатељ бруто *NPL*-а за привредна друштва по гранама (у %)

	31. 12. 2019.	Промена у односу на претходне периоде (п.п.)	
		30. 09. 2019.	31. 12. 2018.
Пољопривреда	1,6%	0,2	-0,8
Прерађивачка индустрија	4,4%	-0,1	-1,3
Грађевинарство	3,8%	-2,3	-6,6
Трговина	1,9%	-0,8	-1,1
Саобраћај, хотели/ресторани, комуник.	3,9%	0,5	-0,2
Пословање некретнинама	5,4%	-0,5	-4,0

Извор: Народна банка Србије.

Графикон 3.4.4. Структура проблематичних кредита привредних друштава (31.децембар 2019.)

Проблематични кредити физичких лица⁶

Учешће бруто *NPL* физичких лица континуирано је испод просека укупног портфолија и на крају четвртог тромесечја 2019. године износило је 3,9%, што је за 0,2 процентна поена ниже него на крају претходног тромесечја.

На крају четвртог тромесечја 2019, *NPL* физичких лица износили су 43,7 милијарди динара и мањи су за 0,8 милијарди динара него на крају претходног тромесечја. Највеће повећање *NPL* забележено је код готовинских кредита (за 6,2%), при стопи раста укупних готовинских кредита од 4,0%. Њихово учешће у укупним бруто кредитима физичким лицима износило је 46,2% на крају децембра 2019. године. Истовремено, учешће готовинских кредита у укупним *NPL* физичких лица повећано је на 49,2% на крају децембра 2019. године (45,5% на крају претходног тромесечја). Бруто *NPL* показатељ готовинских кредита бележи вредност од 4,2%, што је готово непромењено у односу на 30. септембар 2019).

Категорија кредита за стамбену изградњу учествује са 36,1% у укупним кредитима, а са учешћем од 28,2% у укупним бруто *NPL*. Бруто *NPL* показатељ ових кредита је 3,1%.

Табела 3.4.3. **Промене нивоа бруто проблематичних кредита физичким лицима по наменама**
(у млн РСД, у %)

	износ 31. 12. 2019.	Промена у односу на претходне периоде			
		номинална		релативна	
		30. 09. 2019.	31. 12. 2018.	30. 09. 2019.	31. 12. 2018.
Стамбени кредити	12.297	-1.968	-5.199	-13,8%	-29,7%
Готовински кредити	21.467	1.248	4.957	6,2%	30,0%
Кредитне картице	1.824	203	157	12,5%	9,4%
Минусни салдо по тек. рачунима	1.715	0	-70	0,0%	-3,9%
Потрошачки кредити	356	-32	-189	-8,3%	-34,7%
Остало	5.996	-216	-911	-3,5%	-13,2%
Укупно	43.655	-766	-1.256	-1,7%	-2,8%

Извор: Народна банка Србије.

Највиши бруто *NPL* показатељ физичких лица на крају децембра 2019. године (7,8%) забележен је у категорији минуса по текућим рачунима (чије је учешће у укупним кредитима физичким лицима 2,0%, а у укупном *NPL* тих лица 3,9%). Следе кредитне картице с показатељем 5,5% (чије је учешће у укупним кредитима физичким лицима 3,0%, а у укупном *NPL* тих лица 4,2%), потрошачки са 4,7%, готовински са 4,2% и стамбени кредити са показатељем 3,1%.

⁶ Становништво, предузетници, приватна домаћинства са запосленим лицима и регистровани пољопривредни произвођачи

Табела 3.4.4. Показатељ *NPL*-а за физичка лица по намени

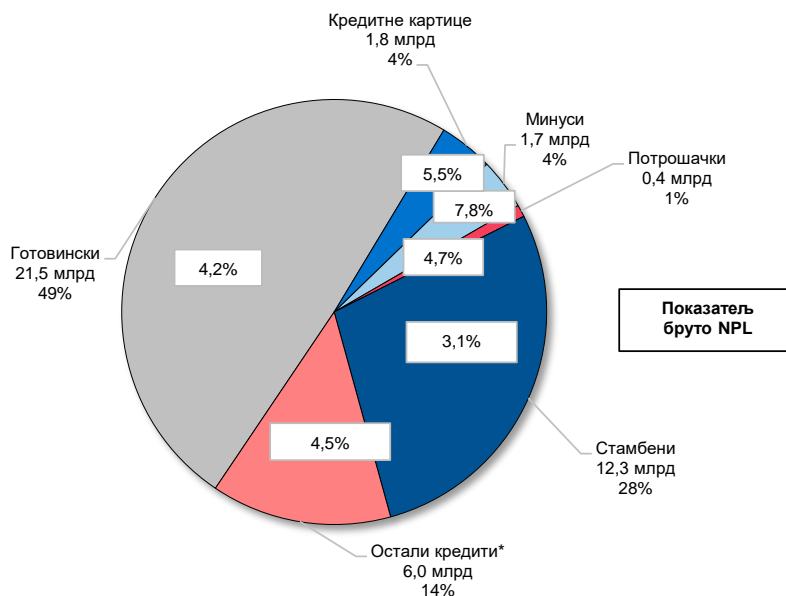
(у %)

	Промена у односу на претходне периоде (п.п.)		
	31. 12. 2019.	30. 09. 2019.	31. 12. 2018.
Стамбена изградња	3,1%	-0,6	-1,5
Готовински кредити	4,2%	0,1	0,4
Кредитне картице	5,5%	0,6	0,5
Минусни салдо по текућим рачунима	7,8%	0,5	-0,1
Потрошачки кредити	4,7%	0,8	1,4

Извор: Народна банка Србије.

Када се посматрају *NPL* физичких лица у односу на њихову исправку вредности, стамбени кредити су категорија с најнижим покрићем кредита исправком вредности (42,9% у односу на бруто *NPL*), јер су по правилу с далеко већим степеном покривености средствима обезбеђења; док је код минуса по текућим рачунима, потрошачких кредита, кредитних картица, и готовинских кредита покриће исправком вредности знатно веће (70,8%; 68,2%; 66,5% и 66,1% респективно).

Графикон 3.4.5. Структура проблематичних кредита физичким лицима (31.децембар 2019.)

*Остали кредити = пољопривредна делатност, обављање других делатности, кредити за куповину аутомобила и остали кредити физичким лицима

Извор: Народна банка Србије.

Ризик концентрације

Крајем 2018. године, Народна банка Србије је донела регулаторне мере за спречавање настанка нових *NPL* и очување финансијске стабилности, као одговор на појаву ненаменског необезбеђеног кредитирања становништва по неоправдано дугим роковима. Мерама су обухваћени готовински, потрошачки и остали кредити становништву (изузев стамбених кредита и минуса по текућем рачуну) чији су рокови отплате од осам и више година. У складу са Одлуком о управљању ризиком концентрације по основу изложености банке одређеним врстама производа, уведен је показатељ ризика концентрације, као додатни регулаторни и супервизорски инструмент Народне банке Србије.

Показатељ ризика концентрације представља однос кредита одобрених становништву чија је уговорена рочност дужа од осам година (изузев кредита обезбеђених првокласним средством обезбеђења, стамбених кредита и минуса по текућим рачунима) и капитала, увећаног за динарске обавезе чија је преостала рочност преко пет година. На крају четвртог тромесечја 2019. године, показатељ ризика концентрације банкарског сектора Републике Србије износио је 15,67%, што је знатно испод прописаних 50% за посматрану годину и представља смањење од 2,5 процентна поена у односу на показатељ на крају септембра 2019. године. У истом периоду, изложеност банкарског сектора по основу кредита одобрених становништву (чија је уговорена рочност дужа од осам година) смањена је за 12,3% (са 117,6 милијарде динара на 103,2 милијарде динара).

4. ПАСИВА БАНКАРСКОГ СЕКТОРА

4.1. Структура извора средстава

Примарни извор финансирања банака у Србији чине примљени депозити⁷, са учешћем у укупној пасиви од 79,9%. Следе сопствени извори финансирања који су на крају четвртог тромесечја 2019. године учествовали у пасиви са 17,3%, док су примљени кредити чинили 6,0% пасиве.

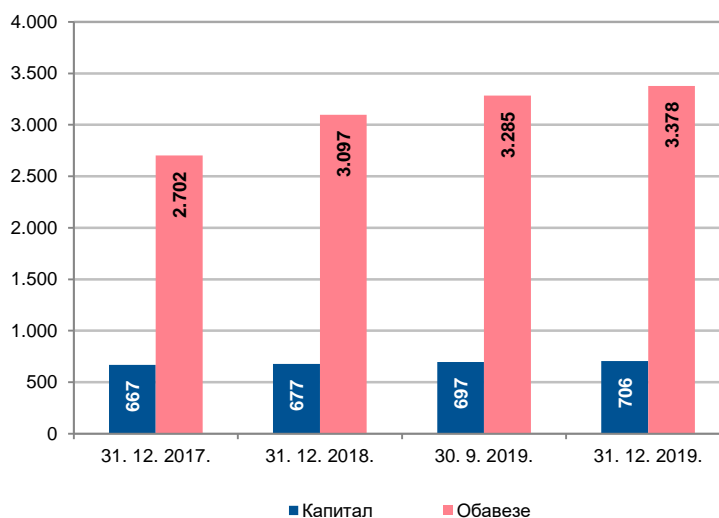
Табела 4.1. Промена кључних позиција пасиве банкарског сектора
(у млн РСД, у %)

	износ	Промена у односу на претходне периоде			
		номинална		релативна	
		31. 12. 2019.	30. 09. 2019.	31. 12. 2018.	30. 09. 2019.
Депозити и остале обавезе	3.262.112	107.197	252.602	3,4%	8,39%
<i>према банкама, ДФО и централној банци</i>	531.003	25.211	51.244	5,0%	10,68%
<i>према другим комитентима</i>	2.731.109	81.986	201.358	3,1%	7,96%
Обавезе по основу деривата намењених заштити од ризика	395	58	-165	17,09%	-29,48%
Субординиране обавезе	29.096	-1.990	-5.852	-6,40%	-16,75%
Резервисања	13.199	2.133	1.731	19,27%	15,10%
Акцијски капитал	388.919	3.000	-4.311	0,78%	-1,10%
Добитак	101.542	1.850	3.402	1,86%	3,47%
Губитак	24.743	-475	939	-1,89%	3,95%
Резерве и нереализовани губици	240.025	3.780	30.885	1,60%	14,77%
Остало	73.590	-14.350	32.685	-16,32%	79,90%
Укупна пасива	4.084.136	102.153	310.038	2,57%	8,21%

Извор: Народна банка Србије.

Укупне обавезе банкарског сектора веће су за 93,0 милијарди динара (за 2,8%) него на крају претходног тромесечја. Повећање нивоа обавеза углавном је резултат пораста у делу *Депозита и осталих финансијских обавеза према другим комитентима* за 82,0 милијарде динара (3,1%) и у делу *Депозита и осталих финансијских обавеза према банкама, другим финансијским организацијама и централној банци* за 25,2 милијарде динара (5,0%).

⁷ Укључују трансакционе и остале депозите, као део категорије: *Депозити и остале обавезе према банкама, другим финансијским организацијама и централној банци* и *Депозити према другим комитентима*.

Графикон 4.1. Капитал и обавезе банкарског сектора
(у млрд RSD)

Извор: Народна банка Србије.

Укупан капитал банкарског сектора је у току четвртог тромесечја 2019. године номинално повећан за 9,1 милијарду динара (за 1,3%), при незнатном смањењу учешћа капитала у укупној билансној пасиви (са 17,5% на 17,3%). У структури капитала највеће промене су забележене код: резерви (повећање за 3,8 милијарди динара), акцијског капитала (повећање за 3,0 милијарде динара – докапитализација банке) и добитка (повећање за 1,9 милијарди динара – првенствено из текуће године).

У погледу валутне структуре, током четвртог тромесечја 2019. године повећан је удео динарских извора финансирања (укључујући капитал), са 44,5% на 44,9%. Код девизног и девизно-индексираног дела пасиве, доминантна валута је и даље евро (са 92,5% укупних обавеза у девизном знаку), док остатак углавном чине обавезе у америчким доларима (4,6%) и швајцарским францима (2,1%).

4.2. Депозити

Укупни примљени депозити код банака на крају четвртог тромесечја 2019. године износили су 2.963,0 милијарде динара, што је за 114,4 милијарде динара (4,0%) више него на крају претходног тромесечја. На наведено повећање у највећој мери је утицао пораст трансакционих депозита (за 78,3 милијарде динара), првенствено сектора становништва (за 37,2 милијарде динара) и привредних друштава (за 36,0 милијарди динара). Најзначајнији депоненти су сектор становништва са 50,0% учешћа и сектор привредних друштава са 26,8% учешћа.

На крају четвртог тромесечја 2019. године динарски депозити су повећани за 72,0 милијарде динара, а девизни депозити за 42,4 милијарде динара. Учешће девизних и девизно индексираних депозита у укупним депозитима смањено је са 65,9% на 64,8%. Доминантна валута је евро, са уделом у укупним девизним и девизно-индексираним депозитима од 91,5%. Остатак девизних и девизно индексираних депозита већином се односи на депозите у америчким доларима (5,1%) и швајцарским францима (2,5%).

Када се посматра структура депозита по иницијалној (уговореној) рочности и даље су доминантна категорија депозити по виђењу (63,5%), потом депозити уговорени до једне године, који чине 21,5%, док је 15,0% свих депозита уговорено на рок дужи од годину дана.

Краткорочно депонована средства (посматрано по преосталој рочности) чине већински део примљених депозита банака у Србији. Преко половине свих депозита банкарског сектора јесу депозити по виђењу (63,6%), следе депозити с преосталом рочношћу до једне године са учешћем од 29,2%, док депозити с преосталом рочношћу преко годину дана учествују са 7,0% у укупним депозитима. Дospelи депозити су чинили 0,1% на крају четвртог тромесечја 2019. године.

Табела 4.2. Промене нивоа депозита

(у млн РСД, у %)

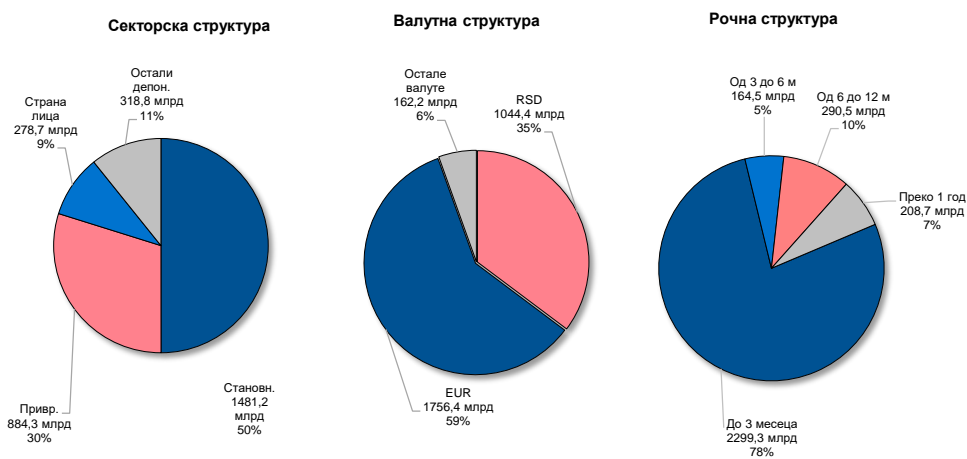
	износ	Промена у односу на претходне периоде			
		номинална		релативна	
		31. 12. 2019.	30. 09. 2019.	31. 12. 2018.	30. 09. 2019.
Сектор финансија и осигурања	86.612	1.827	7.816	2,15%	9,92%
Јавни нефинансијски сектор	90.239	-6.485	-99.390	-6,71%	-52,41%
Сектор привредних друштава	794.051	58.086	110.405	7,89%	16,15%
Сектор опште државе	72.475	-2.841	32.918	-3,77%	83,22%
Становништво	1.481.211	55.898	152.122	3,92%	11,45%
Страна лица и стране банке	278.669	8.031	31.571	2,97%	12,78%
Остали сектори	159.761	-133	-4.469	-0,08%	-2,72%
Укупни депозити	2.963.018	114.384	230.974	4,02%	8,45%

Извор: Народна банка Србије.

Укупни депозити становништва у иностраној валути на крају четвртог тромесечја 2019. године износили су 1.217,6 милијарди динара (што је за 2,0% више него на крају претходног тромесечја) и чине их претежно штедни депозити (60%) и трансакциони депозити (37,7%).

Рачуни штедних депозита становништва⁸ су, у поређењу са стањем на крају претходног тромесечја, повећани за 16,4 милијарде динара (2,1%) и на крају четвртог тромесечја 2019. године износили су 802,9 милијарди динара. Поменути раст је у највећој мери резултат повећања штедних улога у девизама за 11,0 милијарди динара, те девизна штедња и даље представља доминантну категорију у укупним штедним депозитима становништва, са уделом од 91,1%. С друге стране, с уделом од 8,9% у укупним штедним депозитима становништва, динарска штедња наставила је да бележи изузетно динамичан раст и рекордно високе нивое, те је у овом тромесечју забележила повећање од 5,5 милијарди динара. У поређењу с крајем 2018. године, раст динарске штедње износи 18,5 милијарди динара (30,3%), што представља најдинамичнији раст још од 2013. године.

Графикон 4.2. Структура депозита банкарског сектора Србије (31.децембар 2019.)

Извор: Народна банка Србије.

4.3. Укупно кредитно задужење банака

Стање укупног кредитног задужења банкарског сектора на крају четвртог тромесечја 2019. године износило је 293,1 милијарда динара, што је за 6,4 милијарде динара (2,2%) мање него у претходном тромесечју.

⁸ Рачуни 402 и 502 из Контног оквира, Сектор 6 (домаћа физичка лица и страна физичка лица – резиденти)

Табела 4.3. Промена нивоа кредитног задужења банака

(у млн РСД, у %)

	износ 31. 12. 2019.	Промена у односу на претходне периоде			
		номинална		релативна	
		30. 09. 2019.	31. 12. 2018.	30. 09. 2019.	31. 12. 2018.
Кредити по репо трансакцијама	2,103	1,145	2,103	119.6%	
„Overnight“	34,207	-17,720	-13,801	-34.1%	-28.7%
Примљени кредити	245,095	10,610	31,839	4.5%	14.9%
Остале финансијске обавезе	11,658	-478	1,018	-3.9%	9.6%
Укупно	293,063	-6,443	21,159	-2.2%	7.8%

Извор: Народна банка Србије.

Највећу појединачну ставку у укупном кредитном задужењу представљају примљени кредити (доминантно од међународних финансијских институција и страних правних лица), са уделом од 83,6% (78,3% на крају претходног тромесечја) и номиналним износом већим за 10,6 милијарди динара него у претходном тромесечју. Следе обавезе по преконоћним (*overnight*) кредитима, са учешћем од 11,7% (на крају претходног тромесечја: 17,3%), које су у четвртном тромесечју забележиле пад од 17,7 милијарди динара, док остале финансијске обавезе чине 4,0% (на крају претходног тромесечја: 4,1%) и смањене су за 0,5 милијарде динара.

Највећи повериоци банака у овом делу су страна лица са 78,7% (првенствено екстериторијалне организације и тела) и сектор опште државе са 12,8% (првенствено републички органи и организације). Преовлађујућа валута задужења је евро, која са 266,2 милијарде динара (крај претходног тромесечја: 262,8 милијарди динара) чини 90,8% укупног кредитног задужења. Обавезе у динарима износиле су 22,1 милијарду динара (крај претходног тромесечја: 34,3 милијарде динара) и чине 7,5% укупног кредитног задужења, док банке у америчким доларима дугују 3,9 милијарди динара и у швајцарским францима 0,5 милијарди динара (крај претходног тромесечја: 1,9 и 0,3 милијарде динара, респективно), што је 1,3% и 0,2% укупног кредитног задужења, респективно.

4.4. Обавезе према иностранству

На крају четвртог тромесечја 2019. године укупан дуг банака према иностранству по кредитним пословима био је на нивоу од 230,8 милијарди динара и већи је за 11,8 милијарди динара (5,4%) него у претходном тромесечју. Задужење је повећано код примљених кредита (за 13,0 милијарди динара) и осталих финансијских обавеза (за 1,2 милијарде динара), док обавезе по преконоћним (*overnight*) кредитима бележе смањење за 2,4 милијарде динара.

Табела 4.4. Промена нивоа кредитног задужења банака у иностранству

(у млн РСД, у %)

	износ	Промена у односу на претходне периоде			
		номинална		релативна	
		31. 12. 2019.	30. 09. 2019.	31. 12. 2018.	30. 09. 2018.
„Overnight“	12.285	-2.364	-15.110	-16,1%	-55,2%
Примљени кредити	214.377	12.953	33.119	6,4%	18,3%
Остале финансијске обавезе	4.124	1.171	1.531	39,6%	59,1%
Укупно	230.786	11.761	19.540	5,4%	9,2%

Извор: Народна банка Србије.

Задржан је висок степен концентрације у овом сегменту, јер се од 14 банака које имају примљене кредите из иностранства (највећа ставка са 92,9% учешћа у укупном задужењу из иностранства), издваја пет банака са 77,0% целокупног износа поменутог задужења. Такође, узети преконоћни (*overnight*) кредити из иностранства евидентирани су код само две банке, при чему је код једне око 94%.

Дугорочни кредити преовлађују у рочној структури задужења у иностранству са учешћем од 79,0% (на крају претходног тромесечја: 79,6%), односно 40,9% свих задужења одобрено је с рочношћу преко пет година.

Валутна структура кредитног задужења у иностранству доминантно је у еврима и износи 97,3%, што је готово непромењено у односу на претходно тромесечје (97,7%). Следи задужење у динарима и америчким доларима, са уделом од 2,4% и 0,1% респективно.

4.5. Субординиране обавезе

Укупне субординиране обавезе банака у Србији су на крају четвртог тромесечја 2019. године износиле 29,0 милијарди динара, што је за 1,8 милијарди динара мање него на крају претходног тромесечја.

Укупне субординиране обавезе посматране према повериоцима структуриране су на следећи начин: према страним банкама износе 48,3%, страним правним лицима 49,6%, а према привредним друштвима 2,1%.

Валутна структура је следећа: учешће субординираних обавеза у еврима повећано је на 97,9%, обавеза у швајцарским францима више нема; обавезе у динарима чиниле су 1,6%, док је преосталих 0,5% у рубљама.

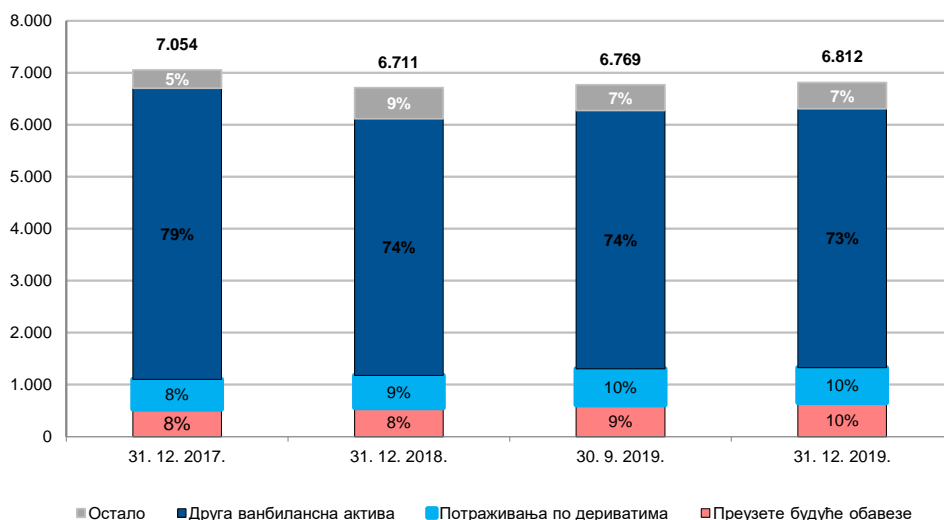
Присутна је висока концентрација, будући да се од укупно 12 банака које имају ове обавезе, издваја једна банка по висини субординираних обавеза, са преко 32% свих субординираних обавеза банкарског сектора, односно прве четири банке имају око 69% укупног износа субординираних обавеза.

С обзиром на регулаторна ограничења за укључивање субординираних обавеза у допунски, односно регулаторни капитал, од укупних субординираних обавеза банке су у допунски капитал укључиле 82,9% наведеног износа.

5. ВАНБИЛАНСНЕ СТАВКЕ

На крају четвртог тромесечја 2019. године укупне ванбилансне ставке на нивоу банкарског сектора износиле су 6.811,7 милијарди динара и њихов ниво је повећан у односу на крај претходног тромесечја (за 0,6%), првенствено по основу повећања код *Датих гаранција и других јемства* (за 23,5 милијарди динара) и *Преузетих неопозивих обавеза за неповучене кредите и пласмане* (за 22,9 милијарди динара). У оквиру ставке *Друга ванбилансна актива*, која је доминантна у ванбилансу са уделом од 73,1%, највећи пораст је у делу *Остала ванбилансна актива* (55,1 милијарда динара). Остале значајније ванбилансне ставке су *Деривати* са 9,8% учешћа, као и *Дате гаранције и друга јемства*, са учешћем од 5,7% и порастом од 6,2% у посматраном периоду.

Графикон 5.1. Ванбилансне ставке
(у млрд RSD, у %)

Извор: Народна банка Србије.

С применом од 1. јануара 2018. године, измена и допуна Контног оквира за банке, уведена су два нова рачуна за исказивање отписаних финансијских средстава која су пренета у ванбилансну евиденцију (у динарима и у страниј валути), а ради евидентирања у складу са Одлуком о рачуноводственом отпису билансне активе банака. На крају четвртог тромесечја 2019. године банкарски сектор је на овим рачунима исказао 209,0 милијарди динара што је за 0,8 милијарди динара или 0,4% мање него у претходном тромесечју.

И даље се највећи део свих ванбилансних ставки (84,4%) односи на неризичне позиције, и то: примљена материјална средства обезбеђења, примљене гаранције и друга јемства за измирење обавеза дужника банке, кастоди послове и осталу ванбилансну активу.

Део ванбилансних ставки који се класификује (односно који се сматра ризичним) на крају четвртог тромесечја 2019. године износио је 1.062,3 милијарде динара (повећање за 48,9 милијарди динара, или 4,8%).

На крају четвртог тромесечја 2019. године преузете будуће обавезе износиле су 656,7 милијарди динара (за 46,2 милијарде динара, или 7,6% више него на крају претходног тромесечја) и чиниле су 9,6% укупних ванбилансних ставки (9,0% на крају септембра 2019. године).

Табела 5.1. Промене нивоа ванбилансних позиција банкарског сектора Србије
(у млн РСД, у %)

	износ	Промена у односу на претходне периоде			
		номинална		релативна	
		31. 12. 2019.	30. 09. 2019.	31. 12. 2018.	30. 09. 2019.
Дате гаранције и друга јемства	389.968	23.545	46.559	6,4%	13,6%
Потраживања по дериватима	670.853	-23.359	52.975	-3,4%	8,6%
Преузете и остале неопозиве обавезе	266.731	22.546	51.606	9,2%	24,0%
Хартије од вредности примљене у залог	53.079	2.833	-153.220	5,6%	-74,3%
Јемства за обавезе	126.511	-2.342	17.229	-1,8%	15,8%
Отписана финансијска средства	209.034	-789	910	-0,4%	0,4%
Друга ванбилансна актива	4.978.609	11.619	37.807	0,2%	0,8%
Остало	116.921	8.274	46.664	7,6%	66,4%
Укупна ванбилансна актива	6.811.706	42.328	100.531	0,6%	1,5%

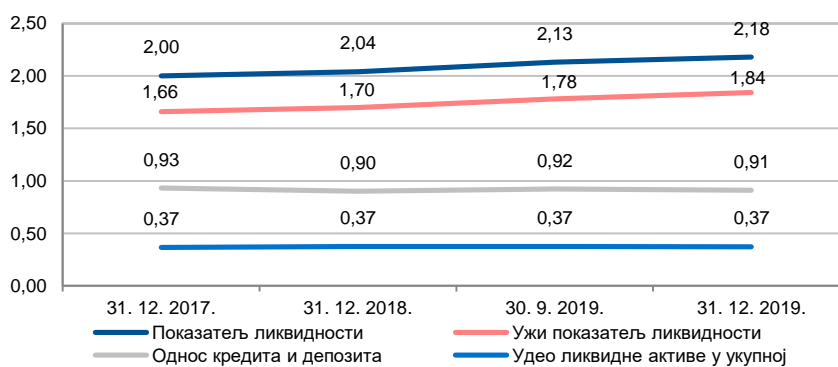
Извор: Народна банка Србије.

6. ЛИКВИДНОСТ БАНАКА

Банкарски сектор Србије располаже значајним вишковима ликвидних средстава у дужем временском периоду, ако се има у виду референтна вредност показатеља ликвидности. Просечан месечни показатељ ликвидности банака на крају четвртог тромесечја 2019. године износио је 2,18 и двоструко је виши од регулаторног минимума од 1,0. Ужи показатељ ликвидности на нивоу банкарског сектора износи 1,84 (прописани минимум је 0,7). Учешће ликвидне aktive у укупној билансној активи банкарског сектора је стабилно, достигало је 37,3% на крају четвртог тромесечја 2019. године.

На крају четвртог тромесечја 2019. године стање пласмана банака по репо трансакцијама с Народном банком Србије које износи 70,0 милијарди динара непромењено је у односу на септембар 2019. године, при чему се смањио број банака које су пласирале средства у репо трансакције (осам банака). Укупан износ државних хартија од вредности на крају децембра 2019. године повећан је на 665,0 милијарди динара, или за 3,2% више него на крају септембра.

Графикон 6.1. Показатељи ликвидности банкарског сектора

Извор: Народна банка Србије.

Ради додатног јачања отпорности банкарског сектора,⁹ уведен је показатељ покрића ликвидном активом. Овај показатељ представља однос заштитног слоја ликвидности (који чини висококвалитетна ликвидна актива) и нето одлива ликвидних средстава банке до којих би се дошло у наредних 30 дана од дана израчунавања овог показатеља у претпостављеним условима стреса.

⁹ Одлука о управљању ризиком ликвидности усвојена је децембра 2016. године у оквиру реализације Стратегије за увођење стандарда „Базел III” у Републици Србији.

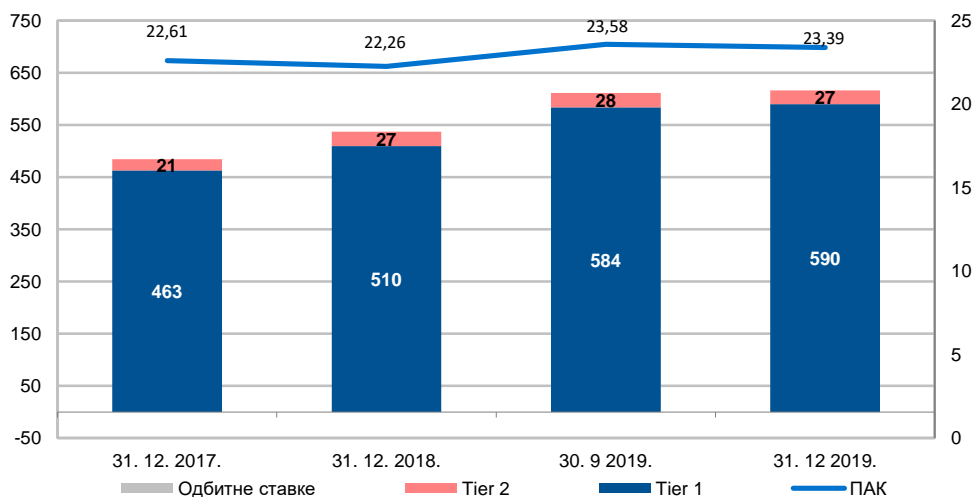
Почев од 1. јануара 2018. године банке су дужне да одржавају овај показатељ на нивоу који није нижи од 100% (прописане минималне вредности су исте као и у Европској унији). На дан 31. децембар 2019. године, показатељ покрића ликвидном активом на нивоу банкарског сектора износио је 199,3%.

7. АДЕКВАТНОСТ КАПИТАЛА

Банкарски сектор Србије је адекватно капитализован, и са аспекта оствареног нивоа показатеља адекватности капитала¹⁰, и у погледу структуре регулаторног капитала. На крају децембра 2019. године, просечна вредност показатеља адекватности капитала на нивоу банкарског сектора Србије износила је 23,39% (септембар 2019. године: 23,58%). Остварена капитална адекватност је знатно изнад минимума који је прописала Народна банка Србије (8%).

На крају децембра 2019. године, просечна вредност показатеља адекватности основног капитала на нивоу банкарског сектора Србије износила је 22,37% (септембар 2019. године: 22,51%), а показатеља адекватности основног акцијског капитала 22,31% (септембар 2019. године: 22,45%).

Графикон 7.1. **Регулаторни капитал и ПАК***
(у млрд RSD, ПАК у %)

* ПАК = Регулаторни показатељ адекватности капитала

Извор: Народна банка Србије.

¹⁰ Ради усклађивања с релевантним правним актима ЕУ у области банкарства, као и повећања отпорности банкарског сектора, Народна банка Србије је донела нове прописе којима се усклађује са захтевима из стандарда Базел III почев од 30. јуна 2017. године. Прописани минимални показатељ адекватности капитала смањен је са 12% на 8%, а паралелно су уведени заштитни слојеви капитала (заштитни слој за очување капитала, контрациклични заштитни слој капитала, заштитни слој капитала за структурни системски ризик, заштитни слој капитала за системски значајне банке).

Виша стопа раста укупне ризичне активе у четвртом тромесечју 2019. године (1,7%) у односу на стопу раста капитала у истом периоду (0,9%) имала је за последицу благо смањење показатеља адекватности капитала (за 0,19 процентних поена). Пораст ризичне активе за 44,2 милијарде динара последица је повећања ризичне активе по основу изложености за кредитни ризик за 35,0 милијарди динара. Повећања ризичне активе по основу изложености кредитном ризику првенствено је присутно у делу изложености обезбеђене хипотекама на непокретностима. Ризична актива по основу изложености тржишним ризицима повећана је (за 2,2 милијарде динара) и то првенствено код изложености ценовном ризику дужничких хартија од вредности (за 1,7 милијарди динара), док је по основу изложености оперативном ризику и по основу изложености ризику прилагођавања кредитне изложености повећана за 6,3 односно 0,7 милијарди динара, респективно.

Графикон 7.2. **Ризична актива по основу изложености**
(у %)
(31.децембар 2019.)

Извор: Народна банка Србије.

У структури ризичне активе, доминантно учешће има кредитни ризик (86,2%), с обзиром на традиционалне пословне моделе банака ослоњене на кредитирање привреде и становништва. Следи оперативни ризик, са уделом од 12,5%, док је учешће тржишних ризика и ризика прилагођавања кредитне изложености на занемарљиво ниском нивоу, 1,2% и 0,1%, респективно.

У четвртом тромесечју 2019. године учешће регулаторног капитала порасло је за 0,9% (у апсолутном износу за 5,3 милијарде динара), док је током целе 2019. године забележена стопа раста од 14,8%. Регулаторни капитал банкарског сектора на крају извештајног тромесечја 2019. године износио је 616,7 милијарде динара.

Раст регулаторног капитала највећим делом је последица повећања ревалоризационих резерви. Ова ставка је повећана за 3,4 милијарде динара.

Основни капитал банкарског сектора¹¹ је на крају четвртог тромесечја 2019. године износио 590,0 милијарди динара, што је за 1,1% (или 6,2 милијарде динара) више него у септембру 2019. године. Допунски капитал банкарског сектора мањи је за 0,9 милијарди динара (3,2%) него на крају претходног тромесечја и износио је 26,7 милијарди динара услед смањења субординираних обавеза које се укључују у допунски капитал (за 0,9 милијарди динара).

Структуру регулаторног капитала чине: основни капитал - *Tier 1* капитал са учешћем од 95,7% и допунски (*Tier 2*) капитал са уделом од 4,3%. Основни капитал - *Tier 1* капитал (као најквалитетнији део регулаторног капитала) чине основни акцијски капитал (са учешћем од 99,7% у основном капиталу) и додатни основни капитал (0,3% учешћа).

У склопу пакета прописа које је Народна банка Србије донела крајем 2018. године, прописана је и обавеза одржавања одређеног нивоа капитала у зависности од ризичности кредита¹² које грађани узимају са становишта њихове намене, постојања средства обезбеђења, могућности отплате са аспекта укупне кредитне задужености и оправданости дужине рока отплате у зависности од намене кредитирања или непостојања конкретне намене. Изменама и допунама Одлуке о адекватности капитала прописане су нове одбитне ставке од основног капитала у случају: прекорачења степена кредитне задужености од 60%, одобравања кредита с роком отплате од осам и више година (за 2019. годину, односно седам за 2020. и шест за 2021. годину), као и у случају одобрења потрошачког кредита за куповину моторних возила чији је уговорени рок отплате осам и више година. Са 31. децембром 2019. године банке су приказале износ од 9,3 милијарде динара као одбитну ставку од основног капитала по овом основу.

Показатељ леверица се, у складу са изменама и допунама Одлуке о извештавању банака, које су усвојене децембра 2016. године и које се примењују од 30. јуна 2017. године, обрачунава као однос основног капитала и укупног износа изложености банке. Показатељ леверица на нивоу банкарског сектора на дан 31. децембар 2019. године износио је 13,55% што одражава стабилно узлазно кретање овог показатеља од момента његовог увођења.

¹¹ По регулативи Базел III, између осталог, основни и допунски капитал се не умањују за припадајући део одбитних ставки од регулаторног капитала, већ сваки има своје одбитне ставке.

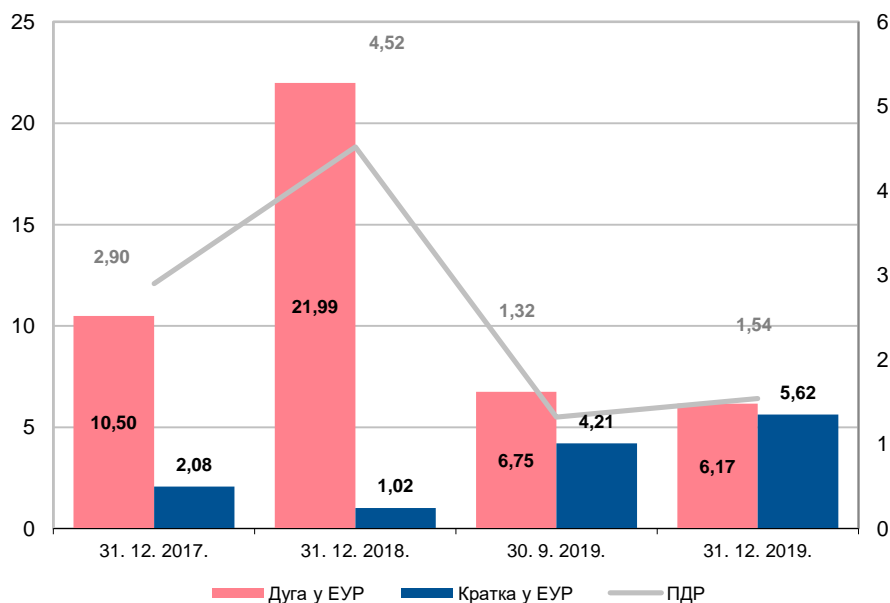
¹² Потрошачки, готовински или други кредит (који није стамбени кредит ни минус по текућем рачуну).

8. ДЕВИЗНИ РИЗИК

На крају четвртог тромесечја 2019. године банкарски сектор Србије је исказао дугу отворену девизну позицију у укупном износу од 9,4 милијарде динара (без позиције у злату). Нето дуга отворена девизна позиција на крају децембра 2019. године евидентирана је код 13 банака, док је нето кратка отворена девизна позиција забележена код преосталих 13 банака.

Банке у Србији су на дан 31. децембар 2019. године исказивале нето дугу отворену позицију у еврима 6,17 милијарди динара и америчким доларима 0,84 милијарде динара, а нето кратку отворену позицију у швајцарским францима у износу од 0,35 милијарди динара.

Графикон 8.1. Квартални преглед дуге и кратке девизне позиције за ЕУР и показатељ девизног ризика (у млрд RSD)

Извор: Народна банка Србије.

Показатељ девизног ризика на нивоу целокупног банкарског сектора Србије на крају децембра 2019. године износио је 1,54%, и осликава релативно низак девизни ризик у односу на максимално прописану вредност показатеља девизног ризика (20% вредности капитала банака).

9. РЕГУЛАТОРНЕ АКТИВНОСТИ НАРОДНЕ БАНКЕ СРБИЈЕ

Извршни одбор Народне банке Србије је у децембру 2019. године усвојио Одлуку о измени и допунама Одлуке о адекватности капитала банке и Одлуку о изменама и допунама Одлуке о управљању ризицима банке. Усвајањем ових подзаконских аката успостављена су нова правила за банке, која имају за циљ промену валутне структуре кредитирања у правцу што већег учешћа динарског кредитирања у укупно одобреним кредитима у Републици Србији и стварање амбијента којим се подстиче повољније финансирање привреде, а посебно малих и средњих предузећа, у динарима.

Новина коју доноси Одлука о измени и допунама Одлуке о адекватности капитала банке јесу подстицаји банкама за чисто динарско кредитирање (без уговорене валутне клаузуле) и све остале пласмане у динарима микропредузећима, малим и средњим предузећима, предузетницима и пољопривредницима. Подстицај за динарско кредитирање и остале пласмане микропредузећима, малим и средњим предузећима, предузетницима и пољопривредницима (који подразумева да се износ ризиком пондерисаних изложености за кредитни ризик по основу изложености у динарима према малом и средњем предузећу, односно предузетнику или пољопривреднику, множи са фактором умањења који износи 0,7619 ако су испуњени прописани услови) банке могу да користе већ од 1. јануара 2020. године.

Додатна новина уведена поменути прописом има за циљ да подстакне одобравање кредита у динарима увођењем мера којима се дестимулише одобравање нових, ненаменских и неинвестиционих, девизно индексираних кредита и кредита у иностраној валути привредним субјектима, предузетницима и пољопривредницима. Наиме, уведени су максимални проценти учешћа ових кредита, чије ће прекорачење представљати основ за одговарајуће умањење капитала банке. Поред постепености, наведену меру карактерише и одсуство било ког вида забране кредитирања, будући да и надаље не постоје препреке да банка одобри ненаменски и неинвестициони кредит са уговореном валутном клаузулом или кредит у иностраној валути било ком клијенту, ако након тога одржава одговарајући ниво капитала, тј. ако у сваком тренутку има довољно сопствених средстава за испуњење свих регулаторних захтева.

Одлуком о изменама и допунама Одлуке о управљању ризицима банке прецизирани су захтеви супервизора према банкама у контексту управљања ризицима који настају по основу изложености банке у динарима с валутном клаузулом и изложености у иностраној валути и то од нивоа стратегије за управљање ризицима, преко политика за управљање ризицима до нивоа процедура. Између осталог, предвиђена је обавеза банке да стратегијом дефинише прихватљиве и циљане нивое ових изложености, како у односу на укупне изложености, тако и сегментирано по врстама изложености. Такође, дефинисан је појам заштите од ризика промене девизног курса због валутне неусклађености примања дужника и

његових обавеза по основу кредита и унете су одредбе чијом применом би банке биле у обавези да континуирано предузимају активности ка смањењу учешћа природно и финансијски незаштићених изложености.

Оба прописа су објављена у „Службеном гласнику РС“, бр. 88/2019.